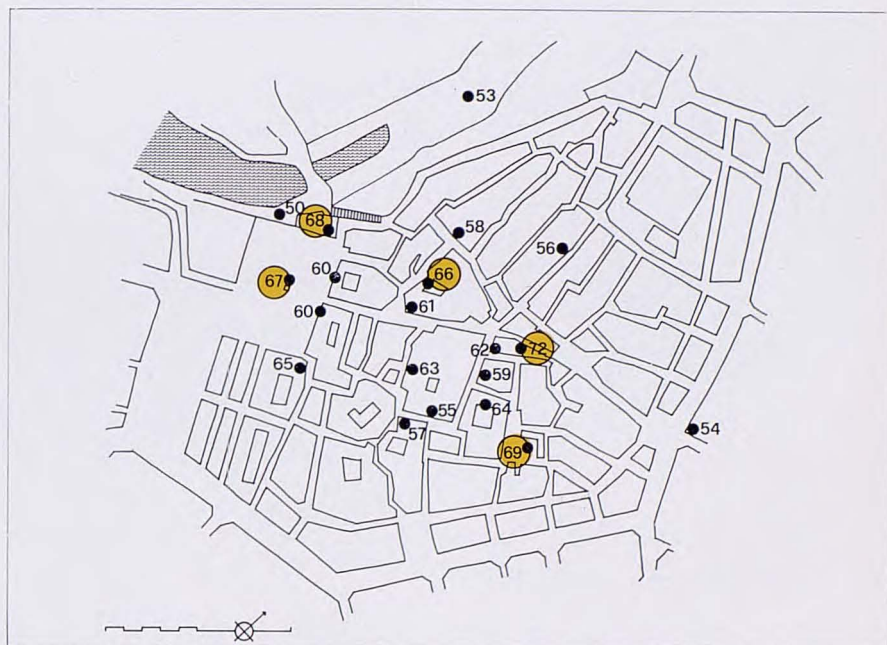
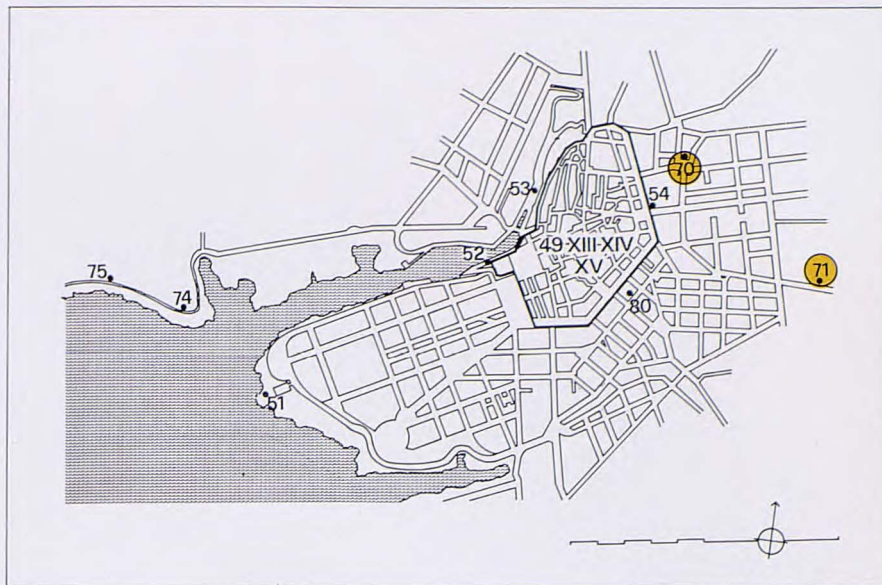

XV. Ciutadella: Arquitectura vuitcentista i un exemple modernista.

- 66. *Cal Bisbe o Palau Episcopal.*
- 67. *Obelisc del Born.*
- 68. *Cinema del Born.*
- 69. *Plaça del Mercat.*
- 70. *Façana de l'Hospital.*
- 71. *El Cementiri.*
- 72. *Farmàcia Llabrès.*

A Ciutadella, ultra la intensitat de l'arquitectura barroca dels palaus i les esglésies, barrejats al mig de la trama urbana medieval que la Guia ha indicat en capítols anteriors, hi ha uns quants exemples d'arquitectura del s. XIX que val la pena de veure.

En ells s'hi troben la racionalitat característica de l'època i unes referències més o menys provincianes a models del neoclassicisme europeu.

Molt malmesa per l'ús i pel pas del temps, s'assenyala, no obstant això, la singularitat d'una farmàcia modernista.

En Ciutadella, además de la intensidad de la arquitectura barroca de los palacios y las iglesias mezclados en el entramado urbano medieval que la Guía ha señalado en capítulos anteriores, hay unos cuantos casos de arquitectura del s. XIX que merece la pena observar.

Se encuentran en ellos la racionalidad característica de la época y unas referencias más o menos provincianas a modelos del neoclassicismo europeo.

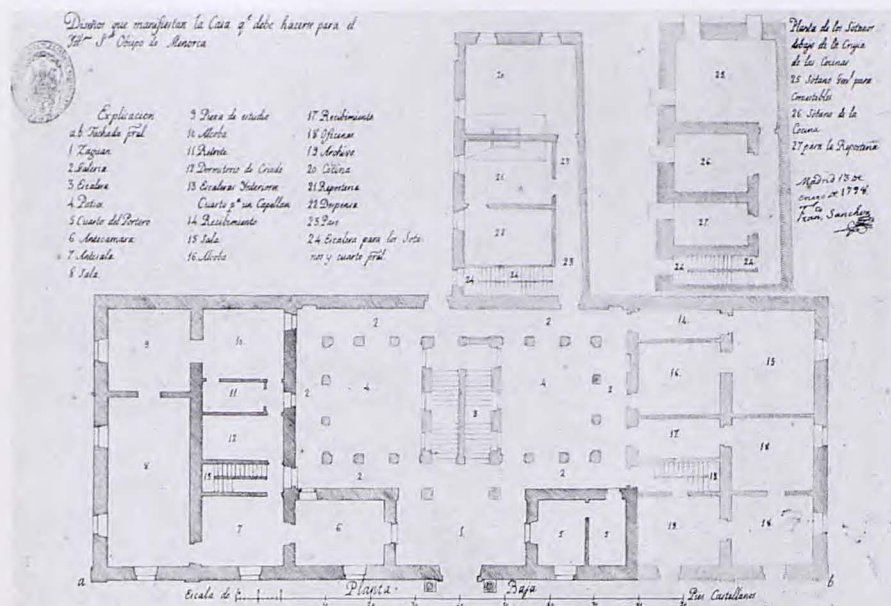
Aunque muy maltrecha por el uso y el paso del tiempo, se señala la singularidad de una farmacia modernista.

In Ciutadella, beside the intense baroque architecture of palaces and churches, and jumbled together inside the medieval complex described in previous chapters, there are numerous worthy examples of nineteenth-century architecture.

They display the rationalism characteristic of the time and a few more or less provincial references to models of European neo-classicism.

There is a singular modernist pharmacy which, though spoiled by time and usage, is nevertheless worth a visit.

66. CAL BISBE O PALAU EPISCOPAL (part noucencista). Carrer de Bisbe Torres. 1798. Francisco Sánchez.

—Part de l'edifici projectat a Madrid a finals del s. XVIII com a «casa del bisbe de Menorca».

—Només resta del primer projecte la meitat de la façana, d'esquema neoclàssic (forats amb diferents tipus de frontó dins d'una paret molt plana) ben travat i uns espais interiors amb volta de canó.

—A diferència dels palaus de les famílies nobles té un pati descobert—actualment absolutament diferent del projectat—que denota tot un altre origen.

—Parte del edificio fue proyectada en Madrid a finales del s. XVIII como «casa del obispo de Menorca».

—Del proyecto primitivo sólo queda la mitad de la fachada, de esquema neoclásico (huecos con frontones de diferentes tipos en un muro muy liso) bien ligado, y unos espacios interiores con bóveda de cañón.

—A diferencia de los palacios de las familias nobles, tiene un patio descubierto—en la actualidad totalmente distinto del proyectado—que denota otro origen.

—This part of the building was planned in Madrid at the end of the eighteenth century as the house of the Bishop of Menorca.

—All that remains of the original project is one half of the façade, neoclassical in scheme (openings with different types of pediment within a very flat wall), well-planned and with some interesting interior sections with barrel vaulting.

—It differs from the palaces of noble families in that it has an open courtyard—now totally different from the one planned—which denotes a completely different origin.

67. OBELISC DEL BORN. 1857. Rafael Oleo Quadrado, historiador. Josep Ras Llofriu, mestre constructor.

—22 m. d'alçària.

—Commemora la resistència i desfeta dels ciutadellencs en mans dels turcs el 1558, que saquejaren i incendiaren la ciutat i s'emportaren a Constantinoble prop de 4.000 captius.

—Situat enmig del Born (antiga plaça d'armes on els cavallers medievals s'exercitaven en jocs eqüestres) enfilat—en perfecta perspectiva neoclàssica—el carrer Major, eix O.E. de la vila vella.

—22 m. de altura.

—Commemora la resistencia y derrota de los ciudadelanos a manos de los turcos, que en 1558 saquearon e incendiaron la ciudad llevándose a Constantinopla cerca de 4.000 cautivos.

—Situado en el centro del Born (antigua plaza de armas en que los caballeros medievales se ejercitaban en los juegos ecuestres), se alinea, en una perspectiva neoclásica perfecta, con la calle Major, eje OE de la ciudad antigua.

—It is 22 metres high.

—It commemorates the resistance and eventual defeat of the citizens of Ciutadella by the Turks in 1558 who sacked and burned the city, slaughtered many of the townsfolk and took around 4.000 captives back to Constantinople.

—Situating in the middle of El Born (the ancient parade ground where medieval knights competed in equestrian sports) it points, in perfect neo-classical perspective, along the Carrer Major, the east/west axis of the old city.

—Teatre construït abans del 1876 (en parla Rafael Oleo a la seva Història de Menorca publicada el 1876) ocupa el solar on els anglesos varen bastir al s. XVIII una caserna que els ciutadellencs coneixien amb el nom de «Els Bèrecs» (The Barracks).

—Façana neoclàssica de referències palladianes en l'esquema compositiu i manieristes pel seu to difós i menor.

—Interior amb pisos, llotges i balcons correguts sobre columnes de ferro fos. Pot ser una variant i rèplica del Teatre Principal de Maó.

—Teatro construido antes de 1876 (lo cita Rafael Oleo en su Historia de Menorca, publicada en 1876), ocupa el solar en que construyeron los ingleses, en el s. XVIII, un cuartel que los ciudadelanos llamaban «Els Bèrecs» (The Barracks).

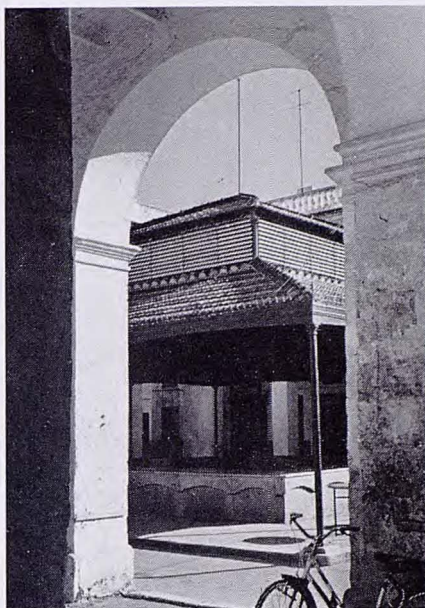
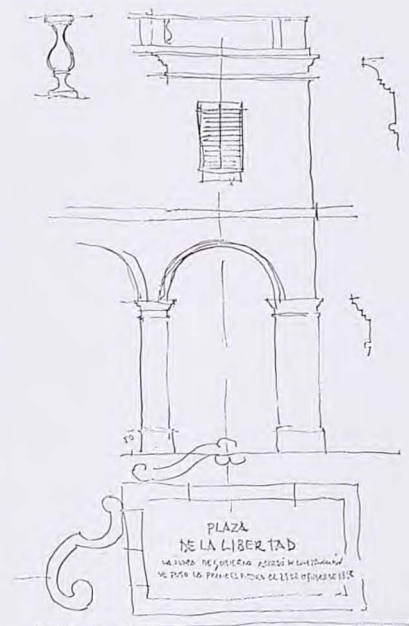
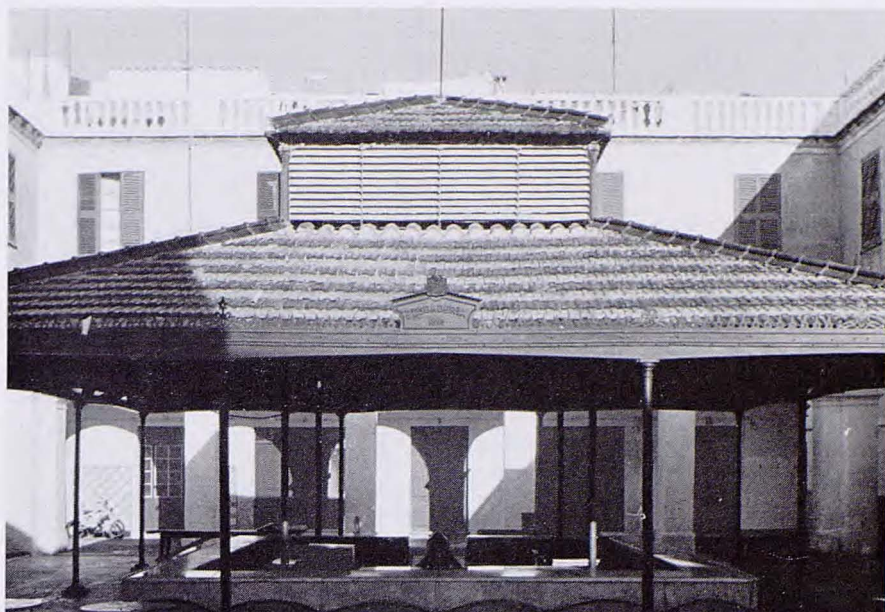
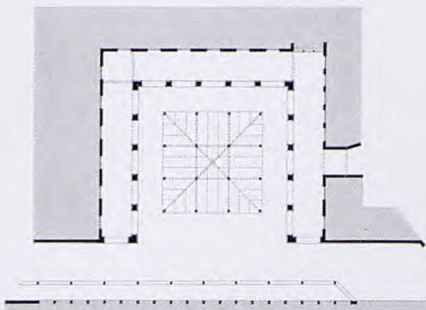
—Fachada neoclásica con referencias palladianas en su esquema compositivo y manieristas en su tono difuso y menor.

—Interior con pisos, palcos y balcones corridos sobre columnas de hierro de fundición. Puede ser una variante y réplica del Teatre Principal de Maó.

—A theatre built before 1876 (Rafael Oleo speaks of it in his 'Història de Menorca', published in 1876), it occupies the site where, during the eighteenth century, the English built a casern which the people of Ciutadella refer to as 'Els Bèrecs' (The Barracks).

—With regards its composition, the façade is neo-classical with hints of Palladian influence, while its verbose and low-key tone is essentially mannerist.

—The interior with its various storeys, *loggias* and balconies resting on cast-iron pillars could be a variant and replica of the Teatre Principal in Maó.

—Ocupa el que fou claustre de l'oratori de Sant Onofre de l'antic convent dels Agustins (avui seminari) mutilat durant la desamortització de 1835.

—Ejemplo claro de construcción de ciudad ajena a los caminos del azar.

—Espai urbà neoclàssic, una mica matusser en els detalls, però de forta entitat, ben travat a la xarxa de carrers de la vila vella i a la resta del convent que conté el claustre del Socors.

—Feliç conjunció de l'arquitectura massissa porticada inicial i la peixateria (1895) d'esveltes columnes de fundició i coberta lleugera d'entramat metàl·lic.

—Ocupa el que fue claustro del oratorio de Sant Onofre en el antiguo convento de los Agustinos (hoy seminario), mutilado tras la desamortización de 1835.

—Ejemplo claro de construcción de ciudad ajena a los caminos del azar.

—Espacio urbano neoclásico, poco cuidado en los detalles pero de fuerte entidad y bien ligado a la red viaria de la ciudad antigua y al resto del convento, que contiene el claustro del Socors.

—Conjunción afortunada entre la maciza arquitectura porticada inicial y la pescadería (1895), de esbeltas columnas de fundición y cubierta ligera de entramado metálico.

—It occupies what was originally the cloister of the chapel of Sant Onofre, part of the old Augustinian monastery (today a seminary) damaged during the expropriation of 1835.

—It is a clear example of urban construction in which the haphazard plays no part.

—It is of a neo-classicism which, though somewhat crude in its details, has great personality and is well-placed among the network of streets in the old town and harmonizes with the rest of the monastery which contains the Socors cloister. The massive porches of the original cloister, the slender columns of the fish-market (1895) and its light «woven» metallic roof together form a most attractive composition.

—Obra de Josep Moll i Vidal (en Mollet), «delineant municipal» que va exercir durant uns cinquanta anys el mestratge de les construccions de Ciutadella.

—L'edifici ocupa el solar de l'ex-convent de Sant Antoni, situat llavors a extramurs.

—Façana porticada, d'inspiració clàssica difícilment qualificable, amb elements personals i directes, de signe heterodox (remat central, ulls de bou estrellats, balustrada bujida) sense referències culturals.

—Final de perspectiva del carrer de Maó.

—L'edifici és encara hospital municipal i si el moviment que reclama nous serveis sanitaris adequats a la vida d'avui arribés a construir un nou hospital s'hauria de preservar aquesta façana com un element important del patrimoni arquitectònic de Ciutadella.

—Obra de Josep Moll i Vidal («en Mollet»), «delineante municipal» que fue maestro de obras de Ciutadella durante unos cincuenta años.

—El edificio ocupa el solar del ex-convento de Sant Antoni, situado, por tanto, extramuros.

—Fachada porticada de inspiración clásica de difícil valoración, con elementos personales y directos de signo heterodoxo (remate central, ojos de buey estrellados, balustrada calada) y carentes de referencias culturales.

—Es final de perspectiva de la calle de Maó.

—El edificio todavía es hospital municipal. Si el movimiento que reclama nuevos servicios sanitarios adecuados a la vida de hoy llegara a construir un hospital nuevo, esta fachada habría que conservarla como importante elemento del patrimonio arquitectónico de Ciutadella.

—The work of Josep Moll i Vidal (known as En Mollet), the «municipal draughtsman» who was for fifty years in charge of construction in Ciutadella.

—The building occupies the site of the former monastery of Sant Antoni, situated then outside the walls.

—The façade is arched and its classical origin is difficult to define. It has direct, personal and somewhat coarse elements (the central section, the ox-eye windows in the form of stars, the looped balustrade) none of which are identifiable in terms of cultural movements.

—It is here seen from the Maó road.

—The building is still the municipal hospital; but if the need for improved conditions results in the construction of a new hospital this façade should nevertheless be preserved as an important part of Ciutadella's architectural heritage.

71. EL CEMENTERI (recintes noucentistes). Carrer del Pavorde Martí.

—Successió de dos espais oberts, de planta semicircular el primer i quadrada el segon, amb panteons dintre les parets perimetrals com a Maó i Alaior, però d'un llenguatge menys naïf.

—Influència de les idees de la Il·lustració, patents en la racionalitat de la implantació, independència dels dos espais i ús de formes geomètriques primàries, evidenciat, sobretot, a la façana de la capella. Aquesta façana és gairebé una rèplica literal de les casetes de l'entrada principal del Cementiri Vell de Barcelona (1818), obra de l'arquitecte italià Antonio Ginesi.

—Color utilitzat amb sensibilitat en el rosa de les quatre cúpules d'angle del recinte quadrat.

—Elements d'escultura romàntica.

—Sucesión de dos espacios abiertos, de planta semicircular el primero y cuadrada el segundo, con panteones en los muros perimétricos, como en Maó y Alaior, si bien de lenguaje menos ingenuo.

—Influencia de las ideas de la Ilustración, patentadas en la racionalidad del emplazamiento, independencia de los dos espacios y uso de las formas geométricas primarias, que se evidencia sobre todo en la fachada de la capilla. Esta fachada es una réplica casi exacta de las casetas de la entrada principal del Cementiri Vell de Barcelona (1818), obra del arquitecto italiano Antonio Ginesi.

—Color utilizado con sensibilidad en el rosa de las cuatro cúpulas angulares del recinto cuadrado.

—Elementos esculturales románticos.

—The cemetery consists of two open spaces in succession, the first semicircular and the second square in plan, with pantheons within the perimeter walls, as in Maó and Alaior, except that the style here is less naïve.

—There is a clear influence of the Enlightenment in the rationality of the plan, the independence of the two spaces and the use of primal geometric forms above all on the chapel façade. This façade is almost an exact replica of those of the houses at the main entrance to the Old Cemetery in Barcelona (1818), the work of the Italian architect Antonio Ginesi.

—The colour pink is discerningly used on the domes at each corner of the square space.

—There are elements of romantic sculpture.

—Endegament modernista de la casa: farmàcia a la planta baixa i habitacle als pisos.

—La farmàcia que va de carrer a carrer, té avant-botiga, botiga (que coincideix amb l'escala i la lluernia) i rebotiga. Resten alguns mobles originals i pintures de les parets amb decoracions florals. Tot força degradat.

—Sòcol exterior de rajola de València amb relleu que vessa fins als pilars de les arcades del carrer i fanal anunciador de ferro forjat i vidre, en la línia més corrent del Modernisme.

—Exemple de com la bona arquitectura pot integrar-se en qualsevol conjunt històric-artístic.

—Actualment en servei.

—Ordenación modernista de la casa: farmacia en la planta baja y vivienda en los pisos.

—La farmacia, que va de calle a calle, tiene antesala, tienda (que coincide con la escalera y la linterna) y trastienda. Quedan algunos muebles originaies y pinturas murales con decoración floral. Todo bastante degradado.

—Zócalo exterior de azulejo con relieve que se prolonga hasta los pilares de los arcos de la calle. Farol anunciador de hierro forjado y vidrio, en la línea más usual del Modernismo.

—Muestra de cómo la buena arquitectura puede integrarse en cualquier conjunto histórico-artístico.

—Actualmente en uso.

—Example of modernist alterations to an existing house: pharmacy on the ground floor and living area above.

—The pharmacy, which stretches from one street to the next, consists of ante-room, shop (coinciding with the stair and skylight) and back room. There still remain a few pieces of the original furniture and some of the floral wall designs, all considerably decayed.

—The exterior plinth is of Valencia tile with a relief which runs as far as the pillars of the arcade, while the lantern is of wrought iron and glass, following the most orthodox lines of modernism.

—It is an example of how good architecture can fit in to any historical artistic complex.

—It continues to function as a pharmacy.